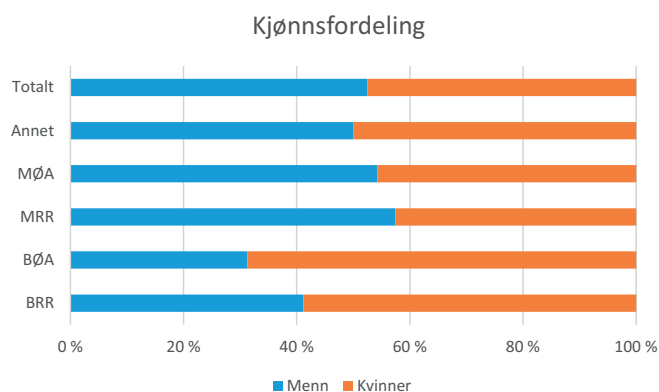

Utdannelse og kjønnsfordeling

I 2017 som i 2016 ble det rekruttert noen flere menn enn kvinner (52 % menn i 2017 mot 56 % i 2017). Kvinner utgjorde et klart flertall av de nyrekrutterte med en bachelor i regnskap og revisjon eller i økonomi og administrasjon, mens et flertall av dem som ble rekruttert med en master i regnskap og revisjon eller i økonomi og administrasjon, var menn.

I 2017 som i 2016 ble det rekruttert noen flere menn enn kvinner.

Om Forskning og revisjon

Kyrre Kjellekvold (28) er mottaker av Revisorforeningens doktorgradsstipend og har nettopp påbegynt andre året av sin doktorgrad i revisjon og finansregnskap ved Norges Handelshøyskole. For tiden er han på forskningsopphold ved University of Alabama i Tuscaloosa (USA) der han forsker på revisjonen av virkelige verdier og bruken av verdsettelsespecialister. I denne spalten vil han presentere relevante forskningsfunn fra inn- og utland i et forsøk på å gjøre forskningen mer tilgjengelig for praktiserende revisorer.

Når det moralske kompasset viser feil vei

Etiske beslutninger og uetiske handlinger er et aktivt forskningsfelt om dagen, og innsikt i nyere forskning kan gjøre det lettere for deg å identifisere når du må være ekstra på vakt og hvilke grep du kan ta for å redusere risikoen for løgn og bedrag.

Mikroøkonomisk teori forteller oss at et menneske vil vurdere gevinsten av et etisk brudd i tråd med sin nyttekurve, og ta hensyn til risikoen for å bli tatt eller straffet, det være seg faktisk straff eller sosial ekskludering m.m. I situasjoner der mennesker kan lyve seg til større gevinst uten risiko for å møte de fornærmede igjen eller bli oppdaget i akten, predikerer følgelig mikroøkonomisk teori at man vil maksimere gevinsten fra det etiske bruddet – altså lyve mest mulig. Eksperimenter viser at folk lyver mer når de ikke opplever personlig risiko, men langt mindre enn hva økonomisk teori predikerer.

Behovet for et moralsk selvbilde

Det viser seg at de fleste mennesker ønsker å betrakte seg selv som moralske individer som handler rett i de fleste situasjoner. Det moralske selvbildet blir dermed verdifullt for oss å beskytte. Mennesker har imidlertid en forsmædelig evne til å benytte seg av

mentale strategier for å bevare det moralske selvbildet på tross av at vi lyver og manipulerer. Slik rettferdiggjøring kan skje både før vi handler uetisk, og etter at handlingen er utført.

Rettferdiggjøring før vi handler, forekommer ofte når det er uklart hva som er rett og galt («gråsoner»), eller når hele eller deler av den økonomiske gevinsten vil komme andre til gode. Sistnevnte situasjon gir mulighet til såkalt «self-serving altruism». Svært mange forbrytelser har blitt bortforklart med at mange tjente på dem. Det har også vist seg at gode handlinger øker sannsynligheten for dårlige, fordi vi da har «positiv moralsk kapital» å spise av, såkalt moralsk lisensiering.

Etter at vi har handlet uetisk, vil vi kunne be om tilgivelse for å kvitte oss med trusselen mot vårt moralske selvilde. Typisk vil vi bare bekjenne delvis, for å få den moralske gevinsten, men slippe den negative moralske konsekvensen av en full tilståelse. Mennesker kan også utføre handlinger for å «rense» bort den uetiske handlingen – som å søke ut smertefulle situasjoner for å «straffe» seg selv.

Mennesker har etiske «blindsoner»

Vi kan også handle uetisk fordi vi er blinde for at det overhode er et etisk dilemma vi står overfor. Når vi har gjennomført kognitivt krevende handlinger, kan vår selvkontroll være så tynnslett at det påvirker vår evne til å innse at vi står overfor et etisk dilemma. Det er også vanskelig å skjønne at vi handler uetisk hvis vi nærmer oss den uetiske handlingen med små skritt – ofte omtalt som «slippery slopes». Det har i tillegg vist seg at penger og etikk ofte ikke henger i hop, og bare det å la folk fokusere på penger før en etisk beslutning øker graden av uetiske valg, selv om det ikke var penger knyttet til beslutningen.

Mulige mottiltak

Et av de mest effektive virkemidlene for å hindre at vi benytter oss av ovennevnte mentale strategi, er å gjøre det utvetydig klart at vi står overfor en etisk situasjon. Dette kan for eksempel gjøres ved å signere på at etiske regelverk er fulgt før man utfører arbeidet. Strategien ovenfor fungerer fordi den gjør det klarere at vi faktisk gjør oss skyldig i et etisk brudd. Desto klarere det etiske bruddet er, desto vanskeligere blir det å rettferdiggjøre det.

Les videre: Gino og Moore (2013) og Gino og Mogilner (2014).

Effekten av at PCAOB kommer på besøk utenfor USA

Revisjonsselskaper som reviderer utenlandske selskaper som er notert på amerikanske børser, skal med jevne mellomrom inspiseres av PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board). Tanken fra regulatoriske myndigheter er at partnere og selskaper vil skjerpe seg og at kvaliteten på oppdragene vil bli bedre dersom revisjonskvaliteten som er levert på spesifikke oppdrag og de kvalitetskontrollene revisjonsselskapene selv har implementert, blir kontrollert. Dette vil igjen komme alle regnskapsbrukere til gode.

Motstand mot inspeksjoner

Kritikerne har ikke latt vente på seg, og et sentralt motargument er at PCAOB kun undersøker implementering av revisjonsstandarder og dermed fremmer «check-the-box»-mentalitet, som ikke nødvendigvis er et godt mål på revisjonskvalitet. I tillegg er det rettet kritikk mot at PCAOB er utsatt for politisk press, mangler nødvendig kompetanse og har for lite åpenhet i arbeidet.

For å studere om PCAOB-inspeksjoner har en positiv effekt på revisjonskvaliteten som utenlandske revisjonsselskaper leverer og dermed har verdi for regnskapsbrukerne, gjennomførte Krishnan, Krishnan og Song (2017) en studie av revisjonsselskaper som har klienter i og utenfor USA og som er registrert på amerikanske børser (såkalt «kryssregistrering») og dermed underlagt PCAOB-inspeksjon. Tidligere studier viser at kryssregistrerte selskaper, selv om de i likhet med amerikanske sel-

selskaper må følge SECs regulering, har regnskaper med mer «earnings management».

Positiv effekt på revisjonskvaliteten

Ved å undersøke graden av «earnings management» (målt gjennom unormale regnskapsavsetninger) og verdirelevansen til regnskapstallene (forklaringskraften til regnskapstallene har på aksjeprisene) før og etter første gangs inspeksjon av utenlandske revisjonsselskaper, fant forfatterne av studien signifikant mindre «earnings management» og at regnskapstallene er mer verdirelevante sammenlignet med situasjonen før de ble inspisert. Dette stemmer både i de tilfellene PCAOB utfører inspeksjonen alene og når de samarbeider med lokale tilsynsmyndigheter. Studien kan selvsagt ikke si noe definitivt om kausalitet, men en klar pre- og post-periode er et sterkt argument for at effekten går i den forventede retningen.

Ikke helt entydige resultater

Resultatene holder for Big 4, men går i ulike retninger for mindre revisjonsselskaper. Konklusjonen om effekten av PCAOB-inspeksjoner på revisjonskvaliteten er også sterkere når kvaliteten måles i verdirelevansen fremfor ved hjelp av ulike mål på «earnings management». Studien styrkes også av at den sammenligner resultatene i samme regnskapsperioder for klienter av revisjonsselskaper som ble kontrollert, med dem som av ulike grunner ikke ble kontrollert, og finner at kontrollen ga signifikant forskjell på flere kvalitetsmål.

Les videre: Krishnan, Krishnan og Song (2017).

